

Edward Mortimer avança imaginativament 30 anys

2020: el lleó jau amb el corder

Com que no tinc poders sobrenaturals, aquest article i el mapa que l'acompanya són simplement un exercici d'imaginació. Seria ben sorprenent i, sens dubte, massa bonic per a ser veritat si el 2020 Europa fóra com ací se suggereix.

Aquest, però, és un temps d'esperança i jo partesc de pressupòsits optimistes. La moral que he tret dels recents esdeveniments és que el progrés tècnic i educacional va erosionant gradualment i absolutament la creença en la utilitat de la guerra i en la coacció física com a instruments polítics en aquesta industrialitzada part del món a la qual pertany Europa. Idees, imatges i diners es mouen pel món a una velocitat que les fronteres tenen un significat mínim.

Fins i tot els moviments de la gent i de les mercaderies són més difícils de controlar que abans. La gent és cada vegada més propensa a deixar els països on no són feliços i els governs no elegits tenen menor capacitat d'assegurar-se el consentiment dels governats.

Si les fronteres ja tenen un mínim significat, hi ha poques raons per a reforçar-lo. Veritablement, no valdrà la pena, en el futur, perdre el temps embarcant-se en guerres de conquesta. Això no obstant, les fronteres existents encara són en molts casos llegat de la força més que de la lliure elecció i potser hi ha llocs on el desig de canvi dels grups nacionals atrapat per la història en el costat *desencertat* de la frontera, o com a part d'una entitat més àmplia amb la qual no poden identificar-se, ara aquest desig de canvi demostrara que és més fort que el conservadorisme de l'estat al qual pertanyen. Si descartem l'ús de la força, és difícil veure com poden continuar sent oprimits els pobles oprimits. La millor probabilitat és que les fronteres canvien.

Ara tot el món, pràcticament, espera que canvie una frontera o, millor, que desaparega: la que separa les dues Alemanyes. Cada vegada és més clar que Alemanya de l'Est com a estat separat no té atractiu econòmic ni ideològic per als seus ciutadans. A Alemanya Occidental se'n pot qüestionar l'avantatge econòmic, però el compromís ideològic

per una única nació alemanya segurament reeixiria.

En canvi, la frontera entre Alemanya i Polònia, tot i necessitar encara la consagració legal, és quasi segur que romandrà tal com està. Els polonesos són unànimes a voler això i la comunitat alemanya que queda a Polònia no és prou gran ni es troba geogràficament tan concentrada per a formar un moviment secessionista. Probablement, el mateix es pot dir, bé que amb menor seguretat, de la minoria hongaresa a Romania. La frontera entre aquests dos països està legalment establerta perquè es remunta als tractats signats després de la I Guerra Mundial.

Per regla general, els brutalment obligats moviments de població a Europa central i oriental durant i després de la II Guerra Mundial han simplificat els problemes de les fronteres i han deixat un conjunt de nacions-estat molt més homogènies del que eren abans. Els problemes de minories que encara existeixen sembla probable que, en el millor dels casos, s'arrangen mitjançant la garantia de plens drets culturals i polítics o, en el pitjor dels casos, per mitjà de successives emigracions més que per mitjà de canvis de fronteres.

Les dues excepcions més probables, a més del molt especial cas d'Alemanya de l'Est, són Iugoslàvia i la Unió Soviètica. Totes dues són estats multinacionals i, ara, objecte de fortes tensions centrífugues. Si més no, la Unió Soviètica haurà de restituir els guanys il·lícits de Stalin de 1940, permetre que els tres estats bàltics recuperen la independència i que els moldaus s'unesquen amb els seus compatriotes en una Romania lliure.

Els guanys de 1939 a costa de Polònia poden arribar a ser més duradors perquè ja hi ha molt pocs polonesos a Ucraïna de l'Est i a Bielorrússia. El que existeix a Ucraïna de l'Oest és una identitat nacio-

nal ucraïniana molt més marcada que es reflecteix en l'ús de la llengua i en la lleialtat a l'església Uniate (és a dir, catòlica), mentre Ucraïna de l'Est està molt més russificada. Conseqüentment, és bastant fàcil d'imaginar que l'actual república d'Ucraïna es dividirà en dues, fins i tot encara que totes dues continuen lligades a Rússia.

Però ¿sobreviurà la Unió Soviètica com a tal d'alguna manera? Això sembla cada vegada més problemàtic. Privat de l'argument de la força, el comunisme ja no pot mantenir l'anterior imperi rus per pura atracció ideològica ni de bon tros mantenir separada la nació alemanya. La mateixa Rússia sembla cada dia menys soviètica i més russa. Per tant, és prou probable que molt abans del 2020 es dessovietitzen les repúbliques no russes.

Rússia sola, ampliant-se a través del Pacífic, encara seria una potència mundial i podria ser capaç de retenir les nacions germanes esclaves d'Ucraïna i Bielorrússia dins d'una unió política. Els pobles no eslaus, però, d'Àsia central i Transcaucàsia pareixen més inclinats a seguir el seu propi camí. Els de fe musulmana i cultura turca poden ben bé adonar-se que tenen més en comú amb Turquia (i amb les regions del nord d'Iran de parla turca) que amb Rússia. Els armenis i els georgians poden unir-se per a protegir-se entre si i, potser, forjar una nova aliança amb Rússia quan se'ls haja reconegut la seua independència.

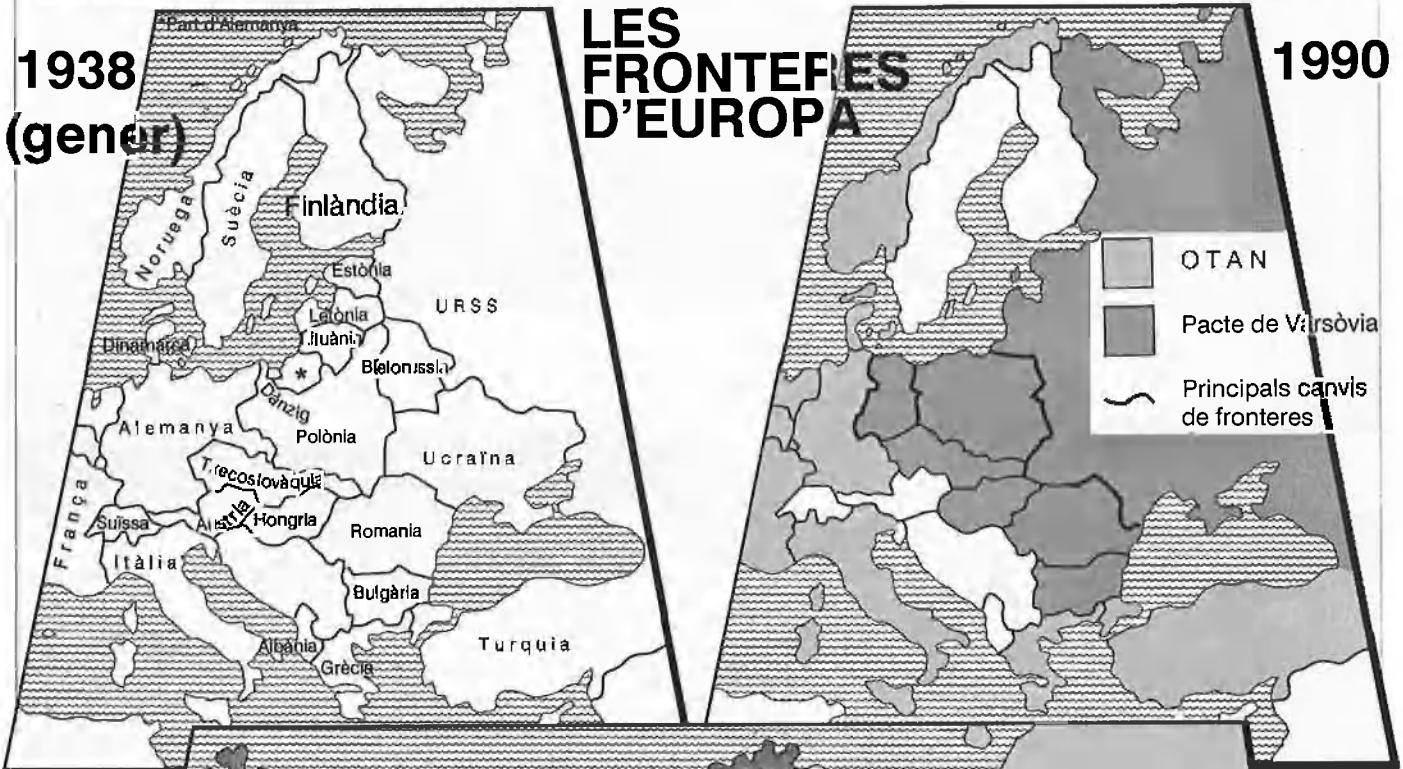
Igualment, a Iugoslàvia, els serbis poden reeixir a encomanar el seu reviscolat nacionalisme als compatriotes de Montenegro i Voivodina, però no, a la llarga, imposar-lo als albanesos musulmans de Kosovo. Aquests darrers preferirien ajuntar-se algun dia a una Albània lliure, mentre els croats i els eslovens, alarmats per les pretensions sèrbies, redescobriren els lligams amb altres pobles de l'anterior imperi Habsburg.

També pense que la tendència europea

LES FRONTERES D'EUROPA

1938
(gener)

1990

2020?

UNIÓ ESCANDINAVO-BÀLTICA
Dinamarca, Noruega, Suècia, Islàndia, Finlàndia, Estònia, Letònia, Lituània i la ciutat lliure de Königsberg (Kaliningrad)

UNIÓ ESLAVA
Rússia (menys Kalr grad), Bielorrússia, Ucraïna Occidental i Ucraïna Oriental.

FEDERACIÓ CAUCASIANA D'ARMÈNIA * I GEÒRCIA
* Inclou Nagorno-Karabakh

ESTATS UNITS D'EUROPA DE L'OEST
Alemanya (Oest + Est), França, Itàlia, Catalunya, Euskadi, Espanya Federal, Portugal, Flandes, Països Baixos, Regne Unit d'Anglaterra i Gal·les, Regne d'Escòcia, República d'Irlanda, Regne d'Irlanda del Nord, Luxemburg i Itàlia. Brussel·les (capital autònoma dels Estats Units d'Europa)

UNIÓ D'EUROPA CENTRAL
Àustria, Hongria, Txecoslovàquia, Suïssa, Liechtenstein, Polònia (inclou la Moldàvia soviètica) i Croàcia-Eslovània (de Iugoslàvia).

UNIÓ BALSÀNICA
Sèrbia (inclou Montenegro i Vojvodina), Albània (inclou Kosovo), Macedònia, Bòsnia-Herzegovina, Bulgària, Grècia i el sud de Xipre.

UNIÓ TURCA
Turquia (menys Kurdistan), nord d'Azerbaidjan (soviètic), sud d'Azerbaidjan (iraní), nord de Xipre i Turquestan (Àsia Central Soviètica).

EL TEMPS

Manifestació armènia en petició que les seues fronteres siguen modificades.

a formar agrupacions subregionals, però supranacionals, continuarà i que Europa Occidental retindrà un sentit d'identitat i destí comú. La por al domini soviètic serà substituïda per la necessitat de formar un nucli estable al voltant del qual es puga organitzar la nova Europa. He anomenat aquest nucli, potser tendenciosament, "els Estats Units d'Europa Occidental" i he suposat que haurà d'incloure com a mínim la nova Alemanya unida a més de França, Itàlia i els països del Benelux. Els països perifèrics de l'actual Comunitat Europea seran més dubtosos, però sospite que, en última instància, ni Espanya ni Gran Bretanya podran acceptar la idea d'una nova fase de la construcció europea, que va endavant sense ells i que aquests interessos implicaran els països geogràficament *darrere* d'ells, és a dir, Portugal i Irlanda.

Per contra, sospite que Dinamarca considerarà al capdavant més importants i menys pesants els lligams amb els països escandinaus, mentre Grècia descobrirà el seu paper subregional com a lí-

der dels desotanzats i, ara, descomunitzats Balcans. També suggeresc que la propera integració europea pot posar els escocesos, catalans, bascos, flamencs i valons en condicions de proclamar la independència formal sense sacrificar els lligams pràctics amb les nacions a què, ara estan units, i que Anglaterra i Gal·les, si bé és molt poc probable que se separen l'una de l'altra, aprofitaran sense vacil·lar la possibilitat de lliurar-se de responsabilitats envers Irlanda del Nord (tot i que la comuna participació als Estats Units d'Europa Occidental està tan llunyana com la possible unitat d'Irlanda).

Brussel·les, capital federal dels EUEO, serà redescoberta en la seua funció Habsburg com la capital d'Europa Central: una agrupació predominantment catòlica que s'estendrà des de Polònia al nord fins a Croàcia-Eslovènia al sud. Romania, bé que de religió ortodoxa, també s'uniria a aquest grup per emfasitzar la seua cultura llatina i el desig d'evitar conflictes ètnics amb Hon-

gria; i Suïssa, tot i sentir-se part d'Europa Occidental, també preferiria la més relaxada estructura d'Europa Central, sobretot perquè Europa Central, com els altres grups subregionals a què ens hem referit, estarà unida als EUEO tant en l'"espai econòmic europeu" com en el Consell d'Europa, garantint l'accés lliure a tots els mercats i un estàndard mínim de drets humans.

Tots els estats europeus, a més dels EUA i Canadà (i potser Japó) formaran part de l'Organització de Seguretat Europea, formada a través del procés de Hèlsinki com una fusió de l'OTAN i el Pacte de Varsòvia. Aquesta organització determinarà el volum de les forces armades que cada membre està autoritzat (i obligat) a mantenir i podrà recórrer a alguna o a totes les forces per a afrontar qualsevol amenaça interna o externa a la pau.

I el lleó, és clar, jaurà amb el corder.

© Edward Mortimer/Financial Times
Trad. Vicent Hernández Esteve